

יָדַע אָדָם מִי הֵיוּ אֲבוֹתָיו

פרשת בקוקותי, (שיחה 3) – נכתב ע"י הרב משה צוריאלי, מתוך ספרו "אוצרות התורה".
הבהרה. בהסכמת הרב, השיחה נערכה ע"י תלמידו, אך טרם הגיחה

"ויעשו כן בני ישראל ככל אשר צוה ה' את משה, כן חנו לדגליהם וכן נסעו איש למשפחותיו על בית אבותיו" (במדבר ב, לד). אנו רואים כי בְּיָסוּדוֹ של עם ישראל, רצה הקב"ה שכל איש ואיש יכיר לאיזו משפחה הוא משתייך. עד כדי כך, שבבואם לא"י שכן כל שבט ברצועת א"י שהוקצבה לו. רק אז חלו דיני יובל, מכירת עבד עברי, דין גאולת קרקעות, דין קבלת גר תושב בפני בית דין וכו'.

גם כאשר מי שהוא מכר את שדה-אחוזתו, בהכרח חזרה השדה למשפחה המוכרת לו כאשר הגיע היובל, כלומר הניתוק לא ארך יותר מחמשים שנה. ממילא היו כל בני אותו השבט גרים בקרבת מקום, ולא נפוצו ולא נתפזרו למרחקים. – והשאלה הנשאלת: למה כל זה?

התשובה לכך: כי כל יהודי צריך לראות את עצמו חוליא בשרשרת הדורות, שרשרת המתחילה ביציאת מצרים וממשיכה עד סוף הימים. אסור ליהודי לראות את עצמו כאבר מדולדל, כפריט נבדל החי רק בדור הנוכחי, אלא הוא חלק תוך מערכת מאוחדת של משפחה עתיקת יומין בישראל.

והתועלת מזה היא כדברי רבנו יונה: (תחילת "שערי העבודה").

"שִׁדְעַת הַיֵּשׁוּב הַעֲבוּד עֵרֶךְ עֲצֻמוֹ, וַיִּכֹּר מַעֲלָתוֹ וּמַעֲלַת אֲבוֹתָיו, וּגְדוּלַתָּם וְחַשִּׁיבוֹתָם וְחִיבַתָּם אֶצֶל הַבּוֹרָא יִתְבַּרְךְ... וַיַּעֲשֶׂה אֲשֶׁר לֹא יָבוֹשׁוּ אֲבוֹתָיו מְדַרְכֵי וּמַמְעָשָׁיו כְּפִי כוֹחוֹ וְהַשְּׂגַת יָדוֹ. וַיֵּצֵא לוֹ מִזֶּה כִּי כֹאֲשֶׁר יִתְאוּהוּ תְאוּהוּ וַיַּעֲלֶה בְּלִבּוֹ גְאוּהוּ לַעֲשׂוֹת דְּבַר שְׂאִינוֹ הַגּוֹן, יָבוֹשׁ מַעֲצָמוֹ וַיִּבּוֹשׁ מֵאֲבוֹתָיו וַיִּשֵׁב לִנְפִשׁוֹ וַיֹּאמֶר יָאֵדָם גְּדוּל וְחִשּׁוֹב כְּמוֹנֵי הַיּוֹם שֵׁשׁ בֵּי כַּמָּה מַעֲלֹת טוֹבוֹת רְמוֹת וְנִישְׂאוֹת, וְשֹׂאנֵי בֵּן גְּדוּלִים בֵּן מַלְכֵי קֶדֶם, אֵיךְ אַעֲשֶׂה הַרְעָה הַגְּדוּלָה הַזֹּאת וְחִטְאֵתִי לְאַלְהִים וְלְאֲבוֹתַי כֹּל הַיָּמִים. וְאִם חִי' לֹא יִכֹּר מַעֲלָתוֹ וּמַעֲלַת אֲבוֹתָיו, נִקַּל יִהְיֶה בְּעֵינָיו לִלְכַת בְּדַרְכֵי הַפְּרִיצִים, כְּאֶחָד הַנְּבָלִים לְמַלְאוֹת תְּאוּתוֹ. עַל כֵּן הָאִישׁ הַעֲבוּד (=אֵת ה'), יִשְׁתַּדַּל תְּמִיד לְהַשִּׁיג עֲרֻכּוֹ וְעֵרֶךְ הַצְּדִיקִים וְהַחֲסִידִים וּמַעֲלָתָם וְחַשִּׁיבוֹתָם וְחִיבַתָּם לִפְנֵי ה' וְדַבְּקוֹתָם, וַיִּבֶן וַיִּשְׁכֵּל וַיַּדַּע כִּי יוֹכֵל לְהַשִּׁיג מַעֲלָתָם וְחַשִּׁיבוֹתָם וְחִיבַתָּם, כֹּאֲשֶׁר יַעֲבוּד כְּמוֹתָם כֹּל יְמֵי חַיָּיו וְרַגְעָיו כְּפִי כוֹחוֹ וְהַשְּׂגָתוֹ... וְגַם הָאֲבוֹת ז"ל לֹא עֲבָדוּהוּ כִּי אִם לְפִי כוֹחַם וְהַשְּׂגָתָם". עכ"ל

מובא במדרש (במד"ר ב, ד) – "אף בלעם הביט בהם ויצאה עינו כנגדם, שלא היה יכול ליגע בהם שנאמר "ווישא בלעם את עיניו וירא את ישראל שׁוֹכֵן לְשֶׁבֶט־יוֹ" (במדבר כד, ב). התחיל אומר 'מי יכול ליגע בבני אדם אלו, מכירין את אבותיהם ואת משפחותיהם...' מכאן למדנו שהיו הדגלים גדולה וְגָדָר לְיִשְׂרָאֵל עכ"ל. ענין "גדר" הוא לפי הסברו של רבנו יונה לעיל, כלומר נמנעו מלחטוא, ולכן לא הצליח בלעם להחיל עליהם קללותיו.

"אין הקב"ה משרה שכינתו אלא על משפחות מיוחסות שבישראל" (קידושין ע:). – כלומר, שהם יודעים מאיזו משפחה הם יוצאים. (עיי"ש מהר"ל, "חידושי אגדות" פירוש אחר, אבל הלכתי כאן בעקבות ר' צדוק, "תקנת השבין", דף 49)

בירושלמי (נדרים ט, ד) מבואר שכל עם ישראל נחשבו לגוף אחד כולל. (עיי"ן פ"י רב"ז לרמב"ם, הלי' ממרים ב/ד). כל אדם ואדם הוא רק אבר אחד, אבל מקושר ומדובק לכולם. זהו מבחינת ההוה. אבל גם מבחינת סדר הדורות, אנו ההמשך של אבותינו, ובבחינת גלגולי נשמות ("ספר הליקוטים" לאריז"ל, פרשת עקב) אנו ממש אבותינו, שהרי נִשְׁתַּלְּוּ בְּנוֹ תַאִים מְנַשְׂמוֹתֵיהֶם. ואם יסוד המוסר הוא, שהאדם יכיר את ערך עצמו, יָדַע מִמָּה הוּא עֹשֵׂי וּמָה יַעֲוֹדוֹ וּמָה תִּפְקִידוֹ, כֹּל שֶׁכֵּן שֶׁעָלָיו לְהַכִּיר רוֹמְמוֹת מַעֲלָתוֹ שֶׁהוּא נִצִּיג וּמְמַלֵּא-מְקוֹם שֶׁל אֲבוֹתָיו. זהו עומק המשמעות של "תחת אבותיך יהיו בניך" (תהלים מה, יז). ולכן טוב מאד הדבר שכל אחד מאתנו ידע מאיזה שבט הוא. (אשר כל אחד מהם היה אפיון של אופי אחר, עיי"ן רש"י הירש על במדבר ב, לד, / וכן "אוצרות הנצי"ב", ערך: "שבטים")

בפסחים (ד.) מסופר על אחד שאמר 'דונו דיני' וידעו שהוא מן שבט דן. וכן שם על אדם אחר מן זבולון. ומפרש מהרש"א כי כל איש ידמה במעשיו לברכת אותו השבט. וכן מצאנו במסכת יומא (כו.) צורבא מרבנן שמורה הוראה, הוא מן שבט לוי או מיששכר*, לפי תכונת ראש שבטו. [נע"פ רוב. שהרי מצאנו גם משבט יהודה, "לא יסור... ומחוקק מבין רגליו" (סנהדרין ה.) וכן משבט אפרים ייעד לו יעקב את הבכורה כי היה רגיל בתלמוד וזכה ויצא ממנו יהושע ונביאים, ותורה מונחת, וכל הרוצה יבוא ויזכה]

וכן טוב שיִדַע האדם על שורשו בדורות הקרובים יותר אלינו, למען יִדַע למה עליו לשאוף. יִרְאֶה דוגמה מאלפת של אבירי-נשמה המחייבת את הצאצא לא לאכזב תוחלתם. "הביטו אל צור חוֹצְבֵתֶם, ואל מְקַבֵּת בּוֹר אֲשֶׁר מִמֶּנָּה נִקְרְתֶם". (ישעיה נא, א). מובא בזוהר (גריט-רב) שהדורות הקודמים מתעניינים בהתפתחות של צאצאיהם. ולכן פרשתנו קובעת מקום מסוים מאד לחניית כל שבט ושבט. גם כאשר היו במסע במדבר, בעת הנסיעה נסעו באותה צורה מלבנית בלי שום שינוי. (ירושלמי, עירובין ה, א).

"שחורה אני וְנֶאֱנָה" (שיר השירים א, ה) – ואמרו על כך במדרש: "שחורה אני במעשִׁי, וְנֶאֱנָה במעשִׁי אבותי". פירש בעל "המאור שבתורה", שעל ידי שהאדם מכיר מה הם מעשי אבותיו, יזכה לייפות גם את מעשיו שהיו עד כה שחורים.

ההכרה העצמית – היא ההתעלות.